

Výročná konferencia Európskeho lesníckeho inštitútu

Výročná konferencia Európskeho lesníckeho inštitútu (EFI) spojená so seminárom „Budúcnosť bioekonomiky v Európe“ sa uskutočnila v 10. – 12. septembra 2014 v Bilbao, ktoré je hlavným mestom autonómnej oblasti Baskicko v Španielsku. Výročnej konferencii sa zúčastnilo vyše 200 účastníkov z 27 krajín. Konferenciu viedol Andreas Kleinschmit von Lengefeld z Inštitútu technológií FCBA (Francúzsko). Zástupcovia členských organizácií EFI rokovali o strategickom smerovaní inštitútu. Členské organizácie vyslovili požiadavku na zvýšenie úlohy EFI a na zvýšenie pridanej hodnoty pre členské organizácie prostredníctvom mechanizmov a riešenia problémov, ktoré nie je možné riešiť na vnútroštátnej úrovni. Takými sú napríklad účasť na syntetizujúcich prácach alebo účasť vo výskumných konzorciách vedených EFI. Účastníci tiež požadovali, aby orientácia EFI na podporu lesníckej politiky nevedla k tomu, že ohrozí postavenie vedy a výskumu ako priorít EFI.

V úvodnom príhovore „EFI ako sieť organizácií – hlavné myšlienky a nové príležitosti“ prezentoval Marc Palahí (interný riaditeľ) predstavu o budúcom smerovaní EFI. Víziou EFI je pôsobiť v európskom výskumnom priestore ako katalyzátor inovácií a nových poznatkov a ako poskytovateľ a tvorca lesníckej politiky. Načrtol cestu k riešeniu zložitej finančnej situácie EFI (TrustFund) a získavanie zdrojov cez paneurópsku spoluprácu lesníckeho sektoru v rámci programu Výskumu a inovácií najmä HORIZON 2020.

V doobedňajšom bloku „Dialóg členov“ vystúpili prezentujúci k 3 okruhom. K problematike *trvalej udržateľnosti v podmienkach klimatickej zmeny* vystúpil Dr. Marcus Lindner (vedúci EFI programu „Udržateľnosť a klimatická zmena“). Na príkladoch projektu VOLANTE predstavil víziu využívania krajiny a manažovania jej zdrojov v kontexte klimatickej zmeny, založenú na:

- Využití strategických nástrojov pre modelovanie – „Open Source“ modely pre vedeckú komunitu (napríklad model EFISCEN).
- Posúdení udržateľnosti biohospodárstva a podpore rozhodovania vo všetkých otázkach súvisiacich so zmenou klímy, prírodných katastrof, poskytovaní ekosystémových služieb (podporný rozhodovací systém ToSIA).
- Medzisektorových štúdiách (príklady štúdií zameraných na vodu-BEWATER; agrolesníctvo-AGFORWARD; biodiverzitu-INTEGRATE a ekosystémové služby-OPERAs)

Na príklade projektu FORESTING (Horizont 2020), v ktorom sa prepája monitorovanie lesov, experimentálny výskum, modelovania a zdieľania infraštruktúry, prezentoval možnosti kvalitatívne lepšej podpory rozhodovania pri manažmente lesov v kontexte zmeny klímy, pri zvyšovaní odolnosti lesov a pri využívaní lesných zdrojov v biohospodárstve. Na projekte FORESTING participuje aj NLC Zvolen. Naším zámerom je nadviazať na projekt *Centra excelentnosti pre podporu rozhodovania v lese a krajine* (Aktivita 3–4) a zabezpečiť udržateľnosť výskumných aktivít nášho národného centra excelentnosti.

Dr. Robert Mavsar (vedúci EFI programu „Lesy pre spoločnosť“) vystúpil s prezentáciou, v ktorej zhodnotil výskum EFI v oblasti lesníckej politiky a ekonomie. Najväčší dôraz je venovaný hodnoteniu (i) ekosystémových služieb a lesníckemu účtovníctvu, (ii) lesníckej politike a governancii, (iii) obchodným tokom s drevom a biomasou, (iv) trhom s biomasou a (v) výskum preferencií zúčastnených strán ako aj ziskovosti a obchodnému modelovaniu.

Prof. Dr. Lauri Hetemäki, vedúci EFI programu „Vizia & politická podpora“ prezentoval obsah, formy a nástroje, ktorými EFI realizuje uvedený program. Cieľom je podpora členských krajín a organizácií pri presadzovaní lesníckej agendy na európskej úrovni. Realizácia programu je postavená na nasledovných oblastiach a aktivitách:

- Vizia a politická podpora – koordinácia recenzií a syntetických štúdií na vedeckom základe a šírenie výstupov v užívateľsky vhodnej podobe (WSCTU – What Science Can Tell Us, politické súhrny, ThinkForest atď.)
- Zvyšovanie povedomia o nových politikách, ktoré reagujú na novovznikajúce problémy na základe vedeckých dôkazov (napríklad SUMFOREST ERANET Foresight Panel).
- Napomáhanie vedecko-politickému dialógu medzi tvorcami politik, zainteresovanými stranami a vedcami (iniciatíva ThinkForest, výročné konferencie, stretnutia atď.).
- Zvýšenie záujmu a možností pre európske výskumné organizácie, aby sa viac venovali podpore lesníckej politiky, presadzovaniu lesníckych priorít v Európskom parlamente a ďalších rozhodovacích fórach.

Popoludňajšie rokovanie prvého dňa bolo venované administratívnym a finančným náležitostiam, odpočtu činnosti EFI za rok 2013 a plánu práce na rok 2015. Osobitné rokovania vo forme dialógu bolo venované úlohe regionálnych centier EFI v kontexte prekonania roztrieštenosti európskeho lesníckeho výskumu.

Druhý deň sa konal vedecký seminár „Budúcnosť bioekonomiky v Európe“. Göran Persson, prezident EFI iniciatívy ThinkForest a bývalý švédsky premiér ponúkol politický pohľad na ekonomickú situáciu a ekonomickú stagnáciu v Európe v širších súvislostiach nedostatku prírodných zdrojov a načrtol riešenia prostredníctvom rozvoja bioekonomiky založenej na vlastných obnoviteľných zdrojoch.

Peio Gorroño, manažér spoločnosti EGOIN (rodinný podnik zameraný na spracovanie dreva) zameral svoj príspevok na udržateľné obchodné príležitosti pre lesníctvo ako priemyselné odvetvie.

Hans Bruyninckx, výkonný riaditeľ Európskej environmentálnej agentúry v prezentácii „Smerom k environmentálne udržateľnej ekonomike“ zdôraznil environmentálny aspekt rozvoja ekonomiky na báze zelenej ekonomiky. Táto je ponímaná ako variant trhovej ekonomiky, ktorý sa snaží teoreticky a prakticky zosúladiť ekologické a ekonomické postupy, racionálne využívanie obnoviteľných prírodných zdrojov bez porušenia trvalej schopnosti ich obnovy a dodržania podmienok zachovania biodiverzity.

Za najviac inšpiratívne považujem vystúpenie Lauri Hetemäki (vedúho EFI programu Vízia & politická podpora) s príspevkom „Budúcnosť lesnícko-drevárskeho komplexu v Európe“, v ktorom poukázal na potrebu realizácie štrukturálnych zmien lesnícko-drevárskeho sektoru smerom k bioekonomike. Východiskom je správa EFI – *Čo nám môže povedať veda*, ktorá bude v novembri 2014 predstavená novej Európskej komisii v rámci EFI seminára ThinkForest.

Z kľúčových myšlienok tejto správy vyberáme: Lesníckemu sektoru nestačí orientovať sa len na les samotný. Akútne potrebná je zmena a sústredenosť na produkty a služby z lesa.

Európska produkcia energie z dreva sa v období 2010–2030 zdvojnásobí. Očakáva sa, že požiadavka Únie na biomasu bude v r. 2030 o 1/3 vyššia ako dodávky. Z uvedeného vyplýva, že zásoby dreva nebudú dostatočné pre naplnenie cieľov Únie v oblasti produkcie energie z obnoviteľných zdrojov. Napriek neistote sa očakáva, že význam lesnej biomasy pre energetické účely bude do roku 2030 väčší ako v súčasnom období. Je potrebné využiť tento potenciál a prijať opatrenia pre zabezpečenie požadovaných dodávok drevnej suroviny.

Perspektívne sú aj možnosti produkcie nových bioproduktov na báze spracovania drevnej suroviny: viskózne vlákna – väzba na priemysel textilu; biopalivá – sektor dopravy, vrátane leteckej a konštrukčné materiály – sektor stavebníctva.

Vo výhlade nových produktov poukazuje na diverzifikáciu a ekonomickú efektívnosť produkcie v oblasti bioenergie (objemová produkcia) a produkcie s vysokou pridanou hodnotou pri nízkej objemovej produkcii (napríklad nanomateriály). Tento posun by sa mal prejavovať aj v terminológii pomenovania odvetvia, kde naznačuje posun od „odvetvia lesného hospodárstva“ smerom k **odvetviu biohospodárstva**. Súčasťou tohto procesu je vstup nových subjektov na trh z oblasti energetiky, potravinárskeho a chemického priemyslu a investičných skupín – napr. fondy investujúce do plantáži na zhodnotenie vkladov.

V správe sa konštatuje, že množstvo (kvantita) nových produktov je v EÚ limitovaná zdrojmi. Pridaná hodnota preto nebude v objemovej produkcii, ale v službách súvisiacich s novými produktmi a v súvisiacej zamestnanosti. Zadefinované sú 3 potenciálne rastúce skupiny služieb: 1. Priemyselne orientované služby: Koordinačná funkcia (lokalizácia ústredí nadnárodných spoločností), technológie a programovanie, servis a údržba, patenty a licencie, výskum & vývoj, poradenstvo; 2. Lesnícky orientované služby: vzdelávanie, výskum a vývoj, inventarizácie a plánovanie, správa a riadenie, poradenstvo; 3. Ekosystémové služby: priamo vzťahnuté k lesnému ekosystému: príroda cestovný ruch a rekreácia, poľovníctvo, hubárčenie, sekvestrácie uhlíka v lesoch atď.

V záveroch z prezentácie sa konštatuje, že *Európske odvetvie lesníctva je vo fáze tvorivej deštrukcie*:

1. V nadchádzajúcich dvoch desaťročiach sa bude meniť oveľa viac, ako sa zmenilo v priebehu posledných dvoch desaťročí.
2. Objem produkcie niektorých tradičných výrobkov bude klesať (deštrukcia), naopak existuje veľký potenciál pre vznik nových produktov a služieb (tvorivosť).

3. Lesnícky sektor bude oveľa rozmanitejší a závislejší na poskytovaní služieb ako dnes.

4. Je pravdepodobné, že sektor bude cennejší.

Z uvedeného vyplývajú nasledovné *politické implikácie*:

1. Politiky by mali zabezpečiť koherentné, predvídateľné a dlhodobé funkčné prostredie pre lesnícke podniky a spoločnosti pre prechod ku bioekonomike.
2. Nevyhnutná je podpora rizík, odvážnych experimentov a prekonávania hraníc medzi sektormi.
3. Žiaduce sú väčšie investície do výskumu, vzdelávania a odbornej prípravy napriek hospodárskej kríze.
4. Udržateľnosť životného prostredia je najvyššou prioritou a nevyhnutnosťou.

V následnej panelovej diskusii „Nové príležitosti lesnícko-drevárskeho sektora: produkty a služby na báze bioekonomiky“ účastníci panelovej diskusie vyjadrili svoje pohľady a názory na problematiku a vnímanie bioekonomiky ako nového ekonomického sektoru, novej stratégie udržateľnosti či novej éry postfosilnej ekonomiky.

V poslednej prezentácii „Implikácie bioekonomiky v manažmente lesov“ prof. Margarida Tomé, poukázala na zvyšovanie potreby drevnej suroviny; potrebu eliminovania environmentálnych dopadov; rast komplexnosti požiadaviek na lesné hospodárstvo a potrebu výskumu nových výziev, ktoré prináša bioekonomika (lesníctvo je veda); potrebu dosahovania rentability a ziskovosti vlastníkov lesov (lesníctvo je biznis a priemyselné odvetvie) a potrebu trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, certifikácií a monitoringu (lesníctvo je súčasťou životného prostredia).

Posledný deň konferencie sa tradične uskutočnila exkurzia, v ktorej delegáti mali možnosť oboznámiť sa s lesnícko-drevárskym komplexom v regióne Baskicka. Navštívili sme prevádzku na primárne spracovanie dreva Maderas Torresar, a. s. Prevádzka sa z hľadiska metód spracovania zaoberá najmä piliarskym spracovaním – produkcia reziva, paliet a tvorbu polotovarov pre nábytok a drevostavby a na zákazkovú tvorbu nábytku. Druhou navštívenou prevádzkou bola spaľovňa štiepok (500 kW bojler), ktorá vykuruje a zásobuje teplou vodou 8 novopostavených domov s asi 100 bytmi. Očakávaná návratnosť investícia 350 tisíc eur sa v dôsledku krízy posunula z 10 na 15 rokov. Dodávky peliet sa realizujú z píl v okruhu 60 km. Ďalším príkladom prepojenia vlastníkov lesov s obcou (samosprávou) je výstavba spoločenských, kultúrnych a športových objektov na báze využitia s drevených konštrukcií z dreva dodávaných z lesov lokálnych vlastníkov a spracovaných v miestnych prevádzkach. Viaceré objekty sme navštívili a potvrdili si ako reálne funguje podpora rozvoja vidieka na báze lokálnych zdrojov dreva a spolupráca vlastníkov lesa s podnikateľmi a samosprávou. V druhej časti exkurzie sme navštívili drevársky podnik Maderas de Llodio. Ide o podnik s výrazne pridanou hodnotou vyrábaných produktov (výroba veľkoplošných materiálov pre produkciu polotovarov ako preglejky a kompozitné materiály). Zaujímavosťou je, že podnik pre zabezpečenie výroby využíva ihličnaté introdukované dreviny, najmä *Pinus radiata*, vo veľkej miere pestované aj v okolitých lesoch.

Pre Národné lesnícke centrum a lesnícky výskum na Slovensku je dôležité orientovať sa v súčasných trendoch európskej lesníckej politiky, ako aj v jednotlivých národných prístupoch k horúcim témam lesníckej praxe. Účast

na výročnej konferencii EFI je mimoriadnou príležitosťou získať esenciálne poznanie o aktuálnom dianí a procesoch, ktoré určujú smerovania lesníctva v európskom kontexte. Pochopenie a prijatie naznačených výziev v oblasti lesníckeho výskumu umožní aj NLC adekvátne reagovať na podnety prostredníctvom ďalších projektov a rozvíjaním medzinárodných kontaktov.

Pracovná cesta sa uskutočnila s podporou Agentúry MŠVVŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ z operačného programu Výskum a vývoj v rámci projektu ITMS: 26220120069 „Centrum excelentnosti pre podporu rozhodovania v lese a krajine“.

Tomáš Bucha
*Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen,
T. G. Masaryka 2175/22, SK – 960 92 Zvolen,
e-mail: bucha@nlcsk.org*